Kolodvorska 13
1000 Ljubljana
Slovenija
T: +386 1 239 22 13
F: +386 1 239 22 16
E: info@kinodvor.org
www.kinodvor.org

Kinodvor.
Mestni kino.

Deklica in lisica 7+ (otroci v spremstvu staršev tudi od 5. leta)

pedagoško gradivo

avtorja Alenka Veler, mag., prof. biol. Rudi Ocepek
priporočeno literaturo pripravila Ida Mlakar

kazalo

o filmu 2
izhodišča za pogovor o lisici 7
izhodišča za pogovor o filmu 10
biolog Rudi Ocepek se spominja srečanj z lisicami 12
učna priprava 14

k lisicam v knjižnico 17
dodatna literatura
20

o filmu

filmografski podatki
Deklica in lisica, Le Renard et l'Enfant, Francija, 2007, 92 min, francoski jezik, slovenski podnapisi
režija Luc Jacquet
scenarij Luc Jacquet, Eric Rognard
igra Bertille Noël – Bruneau
pripoveduje Isabelle Carré
glasba Evgueni Galperine, Alice Lewis, David Reyes
fotografija Éric Caro, Pascal Chantier
producenti Bonne Pioche Productions – France 3 Cinéma

distribucija v Sloveniji FIVIA – Vojnik
žanr celovečerni igrani film

kratka vsebina
Nekega jesenskega jutra deklica na poti v šolo zagleda lisico. Očarana pozabi na strah in se ji pogumno približa. To je začetek presenetljivega prijateljstva. Deklica s pomočjo lisice odkriva skrivnostno in divjo naravo. Začne se pustolovščina, ki spremeni njeno življenje in njen pogled na svet.

Režiser Luc Jacquet je želel pričarati zgodbo, ki se dogaja blizu našega doma, na travnikih, v gozdovih. Da bi bili očarani nad naravo, nam ni treba hoditi prav daleč. Film je neverjetno popotovanje po naravi, kakršna se ponuja, kadar se ure in ure ne zganemo, kakršna je, kadar nas v njej ni. Opazovanje narave so majhni trenutki sreče, v katerih lahko uživamo vsi.

zgodba
Desetletna deklica s starši živi v slikoviti hišici na obrobju gora v vzhodni Franciji. Nekega jesenskega dne na poti skozi gozd vidi lisico med lovom. Lisica jo

zagleda in zbeži, a v deklici se zbudi močna želja, da bi jo še srečala. V mesecih, ki sledijo, večino prostega časa preživi v gozdu, raziskuje naravo, opazuje živali in išče lisico. Potem pride zima. Zdaj lahko sledi lisičinim stopinjam in sanjari o tem, da jo bo srečala. Toda to se ne zgodi. Na enem od pohodov jo prestraši tuljenje volkov v bližini. Začne bežati in si poškoduje nogo. Do konca zime okreva in prebira knjige o lisicah.

Spomladi se deklica spet začne potepati po gozdovih. Poučila se je, kakšen je videti lisičji brlog, imenovan tudi lisičina. Najde jih veliko, a nekateri so prazni, druge so zagradili ljudje. Nekega dne pa najde lisičino, za katero se zdi, da je naseljena. Skrije se v njeno bližino in potrpežljivo čaka na lisico. V brlogu je res lisica s svojimi mladiči, a je še posebej previdna in ne pride na plano, ko je v bližini deklica. Pravzaprav jo njena prisotnost tako zmoti, da prestavi mladiče v drug brlog. Deklica pride ravno v trenutku, ko lisica seli zadnjega mladiča. Spozna, da se lisica boji za svoj zarod.

Zopet išče njen novi brlog. Ve, da ne more biti prav daleč od prejšnjega. Za opazovalnico si izbere staro bukev. In res: po dolgih urah in dneh se potrpežljivo čakanje obrestuje. Lisica se končno prikaže. V naslednjih tednih deklica skuša pritegniti lisičino pozornost. S koščki salame iz sendviča jo zvabi k drevesu. Čez nekaj časa lisica dovoli, da ji deklica sledi, a kadar se ji skuša preveč približati, pobegne. Skupaj se potepata po travnikih in gozdu, a vedno na varni razdalji. Deklici se zdi, da ji lisica razkazuje gozd in v njem odkriva reči, ki jih prej ni opazila. Kar nekaj časa mine, da je lisica pripravljena deklici jesti iz roke, a ji še vedno ne dovoli, da bi se je dotaknila. Ko pa se zbližata toliko, da ji lisica dovoli tudi telesni stik, deklica spozna še mladiče.

Poletje, ki ga deklica preživlja z lisico, je polno pustolovščin: skoraj se izgubi v jami, noč preživi v gozdu, sreča rjavega medveda, obvaruje mladiče pred ptico roparico, reši lisico pred tropom razdraženih volkov ... Deklica se z lisico začne igrati otroške igrice. Kot udomačeni živali ji nadene ovratno rutico, jo priveže na vrvico. Tako jo nekega dne odpelje domov, da bi ji pokazala svojo sobo. Lisica ji obotavljaje sledi in kmalu začne nemirno teči po sobi. Deklica njeno stisko razume kot igro, in šele ko lisica začne skakati po policah, postelji in bega po vsej sobi, ugotovi, da je nekaj narobe. Prestraši se in otrpne, lisica pa skoči skozi zaprto okno, pri tem razbije šipo in izgubi zavest. Pretresena deklica jo vso krvavo odnese k brlogu in mladičem.

Deklica se zave napake in se sramuje svojih dejanj. Nemočno pusti lisico, ki začne kazati znake življenja, pred njeno lisičino. V naslednjih dneh se vrača na mesta, kjer sta se srečevali, toda brlogu se ne približa več. Zave se, da je njenega prijateljstva z lisico konec, da je prestopila nevidno mejo, ki bi jo morala spoštovati. Z lisico se nekajkrat še srečata, a deklica ostaja na spoštljivi razdalji. Ko pride zima, deklica izgubi sled za njo. Dolga leta pozneje pripoveduje svojemu malemu sinu zgodbo o tem, kako se je naučila, da pravo prijateljstvo med človekom in prostoživečo živaljo ni mogoče, posebej če hoče človek spremeniti njen značaj in življenje.

Luc Jacquet in igralka Bertille Noël – Bruneau

o avtorju

Po študiju živalske biologije sodeluje Luc Jacquet pri številnih terenskih raziskavah živalskega obnašanja in ekologije različnih vrst. Ena od njih (študij polarne ptičje ekologije) ga pripelje na Antarktiko, kjer dobi tudi vlogo snemalca pri filmu **Kongres pingvinov** švicarskega režiserja H. U. Schlupfa. Tako začne kariero snemalca živalskih dokumentarcev. Večino teh dokumentarcev (kot asistent režije in nato režiser) posname na Antarktiki ali na avstralskih otokih. Po teh izkušnjah leta 2005 nastane njegov prvi celovečerec, film **Popotovanje cesarskega pingvina**, ki je dobil oskarja za najboljši dokumentarni film leta 2005. **Deklica in lisica** je njegov drugi celovečerni film in izhaja iz režiserjevega spomina iz otroštva. Kot otrok se je ves čas podil po gozdu. Vsak izgovor je bil

dober, da ga je odneslo v naravo. In potem sem nekega dne naletel na lisico in trideset let pozneje nazadnje iz tega naredil film.

izjava avtorja

»**Deklica in lisica** je pripovedka, zgodba, ki bi morala s preprostimi besedami nagovoriti vse. V njej gre za spoštovanje do narave, spoštovanje do vseh živih bitij, spoštovanje do meja, ki jih ne smemo prestopiti.«

»Kot otrok sem se ves čas podil po gozdu. Vsak izgovor je bil dober, da me je odneslo v naravo. In potem sem nekega dne srečal lisico. Podoba me je zaznamovala in trideset let pozneje je po njej nastal film **Deklica in lisica**. Bilo je spomladi. Prišel sem na veliko jaso, obdano s smrekami. Lisica me ni opazila, tako je bila zatopljena v lov. Močno sem se ji želel približati. Bliže ko sem bil, bolj sem se bal, da bo pobegnila. Še zdaj jo jasno vidim. Obrnila se je, me s silovitostjo v očeh pogledala in pobegnila. To je prvi prizor v filmu. Ta neverjetna napetost me je očarala. Kako da si je dovolila obstati le nekaj korakov stran od mene? Morala bi pobegniti. A storila je drugače. Za nekaj hipov sta drug ob drugega trčila dva svetova, dve različni bitji. V naslednjih dneh sem se vračal, hotel sem najti lisico, se ji spet približati. Nikoli več je nisem videl. A to iskanje me je pripeljalo na nenavadne kraje, me pripravilo do tega, da sem zapustil utrjene poti. Odkrival sem nove, neznane kotičke narave.«

o nastanku filma

Del filma so ustvarjalci posneli v Franciji, v pogorju L'Ain, kjer je režiser preživljal svoje otroštvo, del pa v Narodnem parku Abruzzo v Italiji. Tam so posneli večino prostoživečih živali, ki nastopajo v filmu.

Lisico srečamo v pravljicah in pripovedkah z vsega sveta, a glavna junakinja celovečernega igranega filma doslej še ni bila.

V filmu nastopa več lisic. Nekateri prizori so posneti z divjinskimi lisicami, ostali pa z udomačenimi.

Mala igralka Bertille Noël-Bruneau je mestna deklica. Šele ob snemanju filma je pobliže odkrivala svet živali in življenje v naravi. Tako kot junakinja v filmu se je tudi ona soočila z željo, da bi si prilastila prostoživečo žival, ki jo je vzljubila.

Snemalna ekipa je prizore narave, takšne, kot je, snemala trideset tednov, v vseh letnih časih. Pozneje so te prizore vpletli med igrane dele filma.

Posebnost tega filma je, da se junaki – deklica in živali – ne pogovarjajo. Pravzaprav je v filmu le malo govorjenja. Glavno pripovedno sredstvo poleg slike je glasba, ki govori o občutjih junakov, o njihovih čustvih, napetostih in vzdušju, ki ga vzbujajo pokrajine v različnih letnih časih.

o filmu so povedali

»Pomembno vlogo, poleg deklice in lisice, v filmu odigra gozd. To je prostor, ki ohranja tisto magično moč, ki jo otroci (pa tudi odrasli) v sodobnem svetu skoraj ne poznajo več. /.../ Dialogov (oziroma monologov) je malo, zgodba pa je dramatizirana predvsem s pomočjo sugestivne glasbe in spretne montaže. Ker film prinaša dokaj preprost zgodbo, ima nekaj potez pravljice ter didaktično noto (da je naravo bolje pustiti pri miru), je gotovo v prvi vrsti namenjen otrokom. Mirne duše pa ga lahko gledajo tudi odrasli ali pa najbolje kar cela družina, saj ima univerzalno sporočilo in je narejen dovolj resno in tehtno.« Valentina Plahuta Simčič, *Delo*

»Film je vizualna mojstrovina, z odlično mlado igralko, ki je ravno prav pravljična in prizemljena hkrati, da se bodo verjetno lahko uresničili nameni režiserja, ki je izjavil, da je film **Deklica in lisica** pripovedka, ki bi morala s preprostimi besedami nagovoriti vse. V njej gre za spoštovanje do narave, spoštovanje do vseh živih bitij in za spoštovanje do meja, ki jih ne smemo prestopiti. Film pa je posnet tako, da ne deluje prav nič vsiljivo ali celo suhoparno poučno. Prav nasprotno, giblje se v estetskih sferah, ki sporočajo etične vrednote.« Neva Mužič, Radio Slovenija

»Otroci se bodo spominjali mlade nadarjene igralke in vezi, ki lahko nastane med človekom in živaljo. Deklica in lisica je barvita, očarljiva in občasno tudi napeta pripoved.« *Film & Educatie*

»Težko je ne imeti rad filma, ki tako prepričljivo opogumlja otroke k zanimanju in stiku z njihovim naravnim okoljem.« Neil Young, *Jigsaw Lounge*

izhodišča za pogovor o lisici

Navadna lisica ali rdeča lisica (znanstveno ime *Vulpes vulpes*), ki nastopa v filmu, naseljuje predele Evrope, Severne Amerike, Severne Afrike in večjega dela Azije. Od leta 1850, ko so jo tja naselili, prebiva tudi v Avstraliji. Živi posamezno in redkeje v manjši skupini. Ima okrog 50 podvrst, s številnimi barvnimi različicami kožuha. Lisice toplejših območij so manjše in imajo temnejši trebuh.

V Sloveniji je navadna lisica splošno razširjena od morske obale pa do Prekmurja. Hrbtni del kožuha ima poleti rdeče rjav, pozimi pa prevladujejo sivi toni. Vrat in trebuh sta umazano bela. Ima podolgovato vitko telo s kratkimi nogami, na glavi pa zelo gibljiva šilasta uhlja in ozek koničast smrček. Rep je dolg in košat, na koncu bel. Spodnji deli nog in konca uhljev so temni. Telo je dolgo od 60 do 90 centimetrov, rep pa od 35 do 50 centimetrov.

Navadna lisica je vsejed. Pleni živali, ki jih v svojem okolju najlaže ujame, zadovolji pa se tudi z mrhovino in sadjem. Zaradi takšnega načina prehrane in tudi zato, ker je zelo bistra, iznajdljiva in spretna, lahko naseljuje zelo različna področja. Čeprav jo preganjajo, je zaradi prilagodljivosti pogosta. V filmu poleg lisice nastopajo še številne druge živali, ki so jih večinoma posneli v Narodnem parku Abruzzo v osrednji Italiji.

o steklini

Navadna lisica je lahko prenašalka stekline, ki je virusna bolezen centralnega živčevja tako domačih kot prostoživečih toplokrvnih živali. Virusi od mesta vnosa potujejo po živcih do možganov, kjer se hitro namnožijo in nato razširijo po različnih delih telesa. Pridejo tudi do žlez slinavk, kjer se izločajo s slino. Inkubacija (čas od okužbe do izbruha bolezni) traja od nekaj dni do več tednov.

S steklino se lahko okuži tudi človek. Po pojavu znakov okužbe se bolezen najpogosteje konča s smrtjo. V predelih, kjer programi za nadzor živali niso dobro razviti, so glavni izvor okužbe človeka mačke in psi. Po ocenah Svetovne zdravstvene organizacije za steklino letno umre od 40.000 do 50.000 ljudi, od tega največ v Indiji.

Zdravstveno varstvo pred steklino je v Sloveniji dobro urejeno. Izvajajo ga specializirane ambulante na vseh območnih Zavodih za zdravstveno varstvo. V Slovenijo se je steklina v letih 1979–1980 razširila iz sosednje Avstrije. Cepljenje psov se je izkazalo kot učinkovita strategija za varovanje ljudi pred steklino. Obvezno je za vse pse, ki so starejši od treh mesecev. Za preprečevanje izbruhov stekline pri psih je potrebna 60 do 70-odstotna precepljenost.

Cepljenje lisic je tudi pomembna oblika zaščite pred steklino, zato se je Slovenija vključila v Evropsko komisijo za zatiranje stekline pri prostoživečih živalih. Cepljenje lisic izvajajo spomladi v mesecu maju in jeseni v oktobru ali novembru, vabe s cepivom pa odmetavajo iz posebej prirejenih športnih letal. Število steklih živali se je na teh območjih s cepivom zelo zmanjšalo.

Steklino lahko pred in po izpostavitvi okužbi preprečimo s cepljenjem. Za cepljenje proti steklini je v razvitem svetu na voljo varno in učinkovito cepivo, ki ga s posebnimi postopki pridelujejo na jajčnih kulturah.

izhodišča za pogovor o filmu

Film **Deklica in lisica** je zelo primeren, da si ga skupaj z otrokom ogledajo tudi odrasli. Številni zelo lepi in zanimivi posnetki žive in nežive narave močno spodbujajo čustvovanje, zato so po ogledu otroci odprti za poglobljen pogovor o naravi in o primernem odnosu človeka do narave. Otrok bo tudi bolj pripravljen spoznavati živali, ki so tako zanimivo predstavljene v filmu. Imamo srečo, da vse te živali živijo tudi v Sloveniji.

Zgodba je zastavljena pravljično, zato marsikaj, kar je prikazano v filmu, v resničnem življenju ni mogoče. Z udomačenimi živalmi in s filmskimi triki so dosegli, da so na majhnem prostoru združene številne živali, katerih skupno bivanje je sicer izključeno. Deklica v filmu se povsem približa odraslemu medvedu in razjarjenemu tropu volkov. Volkovi in medvedi se navadno pred človekom umaknejo, zato je takšno srečanje malo verjetno. Če se to zares zgodi, je lahko nevarno. Posebno nevarna je medvedka z mladiči. Ko oceni, da so ogroženi njeni potomci, človeka napade. Zato je dobro, da se starši, vzgojitelji ali učitelji o vsem tem z otrokom tudi kritično pogovorijo.

Film je lahko tudi spodbuda za skupen sprehod v naravo in srečanja s prostoživečimi živalmi ter tudi za bolj neposreden stik z domačimi živalmi. Novejše znanstvene raziskave v svetu in pri nas kažejo, da imajo lahko poleg staršev in drugih otroku pomembnih ljudi tudi živali zelo ugoden vpliv na otrokov razvoj. Številni starši ugotavljajo, da njihov otrok ob živali postane odgovornejši, razvija socialni čut in gradi boljši značaj. Starši in otroci pogosto delijo skrb za žival, ki jo imajo v hiši. Vključevanje, poudarjanje pozitivnega in sprejetost pomembno vplivajo na izgradnjo otrokovega samospoštovanja.

Pri oskrbi živali otroci lahko prevzamejo zadolžitve, primerne svoji starosti. Pravilno ravnajo tisti starši, ki poskrbijo, da se otrok pri skrbi za žival počuti

zadovoljnega. Predšolski otrok uživa v posnemanju staršev, rad sodeluje z njimi, težjih samostojnih nalog pa še ni sposoben prevzeti; potrebuje pomoč in nadzor staršev. Po vstopu v šolo otrok že zmore nekatere naloge opraviti sam, najstnik pa lahko popolnoma neodvisno prevzame oskrbo živali.

Poleg izgradnje samospoštovanja je sposobnost empatije pomemben del čustvenega razvoja. Od živali, ki je popolnoma odvisna od lastnika, se otrok lahko nauči razumeti čustva in potrebe, kar mu pomaga tudi pri vživljanju v sočloveka. Čustvena podpora, ki jo da žival, je potrebna za zdrav psihološki razvoj vseh otrok. Ljubeč odnos z živaljo pomaga otroku premagovati stiske, ki jih doživi v socialni mreži: v šoli, družini in drugod. To ne pomeni, da lahko živali nadomestijo ljudi. Dajejo lahko le čustveno podporo, ne morejo pa dati instrumentalne, npr. nasvetov in pomoči pri domači nalogi.

V družinah s hišnimi ljubljenci otroci navadno izkusijo tudi smrt živali. To je boleča izkušnja. Od reakcije otrokovih staršev in drugih bližnjih je močno odvisno, kako se bo otrok spopadal s smrtjo pozneje v življenju. Pomembno je, da starši odprto spregovorijo o čustvih žalosti in delijo spremljajoča čustva z otrokom. Starši morajo pokazati, da je takšno čustvovanje normalno in v redu. Pomembno je naučiti se, kako se spopadati z žalostjo, ko žival pogine; starši morajo pri tem svojim otrokom pomagati.

Za večino otrok je rojstvo živali vznemirljiv dogodek, ki daje staršem priložnost za razlago začetka življenja, zato je lahko del spolne vzgoje ter izobraževanja. Ugotovili so, da žival ugodno vpliva tudi na razvoj govora in da prisotnost živali poveča družinsko povezanost in srečo.

Stik z živalmi ugodno vpliva tudi na zdravje, zato živali uporabljajo v različnih terapevtskih programih. Prisotnost živali lahko neposredno spremeni fiziološke odzive, ki se pojavijo v stresnih situacijah, in vpliva na izboljšanje socialnega obnašanja.

Biolog Rudi Ocepek se spominja srečanj z lisicami

ko sem imel šest let

Svojega prvega bližnjega srečanja z lisico se dobro spominjam, čeprav je od takrat minilo že skoraj šestdeset let. Bili smo pri zajtrku, ko so v sadovnjaku ob hiši kar naenkrat glasno zavreščale kure. Hitro sem stekel ven in jih videl, kako prestrašene bežijo proti kurniku. Na travi pod drevjem je ležalo razmetano perje. Z roba gozda sem zaslišal glasno lajanje in zagledal našo majhno psičko Šeko, ki skače okrog lisice, ona pa renči in ji kaže svoje ostre zobe. Med njenima sprednjima nogama je vsa krvava negibno ležala naša Čopka. Ko sem se lisici približal, je mrtvo kuro zgrabila in z njo v gobcu stekla v gozd. S Šeko sva se pognala za njo. Čopka je bila težka, zato se je lisica kmalu utrudila. Spustiti jo je morala, da je lahko pobegnila. Čopko sem pobral in jo s solzami v očeh odnesel domov. Tisti dan smo jedli kurjo juho, ki sem jo imel še posebno rad. A se vseeno dolgo časa nisem mogel potolažiti.

Čopko sem imel zelo rad. Ko sem se ji približal, je počakala in počepnila, da sem jo lahko božal. Hvaležen sem ji bil tudi za okusna jajca, ki jih je znala naša mama tako dobro pripraviti. Najbolj pa me je Čopka razveselila, ko je bila koklja. Tri tedne je v gnezdu sedela na jajcih in jih grela, da so se iz njih izvalili piščančki. Z mehkim puhom pokriti piščančki so bili zame imenitna igrača.

v kasnejših letih

Ko sem nekega dne prišel iz službe domov, sem iz drvarnice zaslišal nenavadno bevskanje. Mislil sem, da ima težave naš pes Piko, zato sem šel pogledat. Ko sem vstopil, sem bil močno presenečen. V drvarnici je bila lisica, ki se je nenavadno vedla. Ni se me ustrašila in ni zbežala. Gledala me je z motnimi očmi, se opotekala in okrog ust je imela peno. Posumil sem, da ima steklino. Lisici se zato nisem približal, ampak sem šel po lovca, da jo je ustrelil. Z gumijastimi rokavicami sem zaščitil roki, pobral mrtvo lisico, jo dal v vrečo in jo odpeljal na veterinarsko postajo. Tam so potrdili, da je bil moj sum upravičen. Čez približno dva meseca je za steklino zbolel tudi Piko. Spominjam se, kako hudo sem bil žalosten, ko smo ga morali dati usmrtiti. Izgubil sem dobrega prijatelja.
Od takrat sem srečal še veliko lisic. Bile so zdrave, zato so se navadno hitro umaknile, ko so me zagledale.

učna priprava

Za prvo triletje OŠ. Pripravo prilagodimo razredu, v katerem jo uporabimo.

metode

opazovanje, pogovor, branje, delo z besedilom, analitično razmišljanje, likovno ustvarjanje, pisanje, obisk kina

oblike

frontalna, skupinska, dvojice, individualna

predmeti

slovenski jezik, likovna vzgoja, spoznavanje okolja

cilji

Učenci

- opazujejo ilustracije in fotografije
- oblikujejo pozitiven odnos do narave
- spoznajo lisico in njen način življenja
- opisujejo svoje izkušnje
- učijo se poiskati podatke v knjigah
- urejajo podatke in jih pregledno predstavijo

• sestavljajo uganke, pesmi, zgodbe
• krepijo ročne spretnosti in se likovno izražajo

didaktična izvedba

● uvod z motivacijo

Učencem pokažemo **knjižico št. 2 iz zbirke Kinobalon, *Deklica in lisica***. Povprašamo jih, kaj že vedo o lisicah.

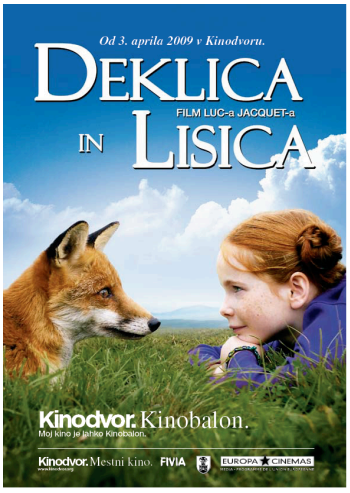

● vodeni pogovor in obravnava teme

Uporabimo knjižico. Dobro si ogledamo fotografijo lisice. Učenci jo opišejo. Preberemo poljudnoznanstveno besedilo o lisicah (str. 7–9). Pogovorimo se o tem, ali smo že kdaj srečali lisico. Preberemo vtise profesorja biologije Rudija Ocepka in režiserja filma Luca Jacqueta ob srečanju z lisico. Učitelj/ica prebere še nadaljevanje zgodbe o Čopki. Pogovorimo se o svojih občutkih. Rešimo nalogo *Pobarvaj*. Pogovorimo se o tem, kakšna je videti lisica. Rešimo nalogo *Se jih spomniš?* (str. 12–13). Skupaj razmislimo o tem, katere živali še nastopajo v filmu. Poznamo vse te živali? Smo jih že kdaj srečali? Rešimo nalogo *Čigave so sledi?* (str. 14). Ali na sprehodu po naravi opazimo stopinje različnih živali? Katere prepoznamo? Še pogovor o odnosu deklice do živali: je dobro, da se deklica sama sprehaja po gozdu, brez spremstva odraslih? Kakšen je dekličin odnos do narave? Je prav, da tako preganja lisico? Se je mogoče tako zoperstaviti razjarjenim volkovom, kot se je deklica v filmu? Je prav, da poskuša z lisico ravnati kot s psom? Je prav, da jo pripelje domov? Kritično se pogovorimo o vsebinskih neskladjih in poenostavitvah, ki so nastale zaradi domišljijske

zasnove filma (na nekatera opozarja biolog Rudi Ocepek v poglavju *Izhodišča za pogovor ob filmu*, str. 6).

● **nove naloge**

Kam moramo pogledati, da izvemo več o življenju lisic? Lahko se odpravimo v knjižnico ali pa učitelj/ica že prej pripravi nekaj leksikonov in poljudnoznanstvenih knjig, iz katerih lahko otroci črpajo podatke za naslednjo dejavnost. V razredu se razdelimo v skupine. Vsaka skupina pripravi svoj plakat o lisicah. Iz knjig prepiše podatke, ki se ji zdijo najbolj zanimivi.

Preberemo beneško ljudsko pravljico *Lisica, volk in vodnjak* (knjižica *Deklica in lisica*). Pogovorimo se o njej. Poznamo še kako ljudsko pravljico ali zgodbo, v kateri nastopa lisica? Kakšen je njen značaj v teh zgodbah? (V pomoč je lahko seznam knjižničarke Ide Mlakar iz poglavja *K lisicam v knjižnico.*) Preberemo še pesem *Lisička je prav zvita zver*. Jo znamo zapeti? Poznamo še kako drugo pesem o lisici? Rešimo še nalogo (na str. 17). Učenci se razdelijo na dvojice in ustvarjajo svoje pesmi ali uganke. Kako bi bilo, če bi bili lisice oni? Lahko si izmislijo zgodbo, lahko pa napišemo pesem ali zgodbo po fotografijah iz filma **Deklica in lisica** (knjižica, str. 10–21).

V knjižnici si izposodimo leposlovne knjige, v katerih nastopajo lisice. Primerjamo upodobitve lisic različnih avtorjev. Kakšne se nam zdijo? Primerjamo z ilustracijami v knjižici *Deklica in lisica.* Tudi sami narišemo lisico in druge živalske junake iz filma.

Z razredom se odpravimo v gozd. Naberemo primerne veje za izdelavo piščalk. Navodila najdete na str. 18–19 v knjižici *Deklica in lisica.* Izmislimo si melodijo svoje lisičje pesmi.

Po ogledu filma pripravimo kviz v zvezi z vsebino (primer: 22. str. knjižice *Deklica in lisica*).

Projektno delo lahko poteka ves teden ali dlje. Za konec pripravimo lisičjo predstavo: izmislimo si kratko igro, v kateri nastopa lisica – lahko tudi priredimo eno od ljudskih pravljic (sami lahko izdelamo lutke ali rekvizite); pojmo in recitirajmo lisičje pesmi, ki jih že znamo, ali pa tiste, ki so si jih izmislili otroci.

Pripravimo razstavo likovnih del. S prireditvijo lahko popestrimo srečanje s starši.

k lisicam v knjižnico (priporoča Ida Mlakar)

Naše izbiranje dobrih zgodb, ki jih bomo lahko prebirali po ogledu filma o deklici in lisici ali morda pred njim, začenjamo kar s prijateljstvom med lisico in Malim princem, dečkom, ki je prišel na Zemljo z oddaljenega asteroida zato, da bi razčistil svoj odnos do vrtnice, ki jo ima rad. Tu mu lisica izda pomembno skrivnost: če nekoga udomačiš, si zanj tudi odgovoren:

»Za zdaj si zame samo majhen deček, čisto tak kot sto tisoč drugih majhnih dečkov. In jaz te ne potrebujem. In ti mene še manj. Zate sem samo lisica med sto tisoči drugih lisic. Če pa me udomačiš, bova drug drugega potrebovala. Ti boš zame edini na svetu. Jaz bom zate edina na svetu.«

Antoine de Saint-Exupéry: *Mali princ: z avtorjevimi ilustracijami*. Prevedel Ivan Minatti; spremno besedo napisal Janez Gradišnik. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2000 (Zbirka Domen).

Felix Labhardt: *Lisica: prirodopis, ekologija in vedenje te čudovite divjadi.* Prevod Blaž Krže. Ljubljana: Lovska zveza Slovenije, 1994 (Zlatorogova knjižnica).

Za nekoliko zahtevnejše bralce, ki bi o lisici radi izvedeli kaj več, bo ta knjiga kar primerna izbira. Lisica je plašna, skoraj nevidna, a stalna spremljevalka človeka, zato tako pogosto nastopa v živalskih pravljicah, pripovedkah ter ljudskih pregovorih. To zanimivo in malce skrivnostno živalsko vrsto, ki ji pripisujemo spretnost, iznajdljivost in zvitost, predstavi avtor na celovit način: poleg natančnega opisa njene zunanje podobe, načina življenja, prehranjevanja, vedenja, sporazumevanja znotraj vrste, tudi njene sovražnike in bolezni, ki jo ogrožajo. Knjiga bo v pomoč vsem ljubiteljem narave in mladim radovednežem, ki bodo ob branju morda opustili katerega od krivičnih stereotipov o lisici.

Marko Aljančič: *Živali 2.* Ilustrirala Dunja Kofler. Ljubljana: Mladika, 1993 (Živali znane in neznane).
Za manjše otroke bo srečanje z lisico zvitorepko na eni sami knjižni strani povsem zadostovalo. Ob nazorni upodobitvi te pretežno gozdne zveri bodo otroci spoznavali zvitorepko s pomočjo kratkih, a razumljivih informacij, ki jim bodo pomagale ustvariti jasno podobo o tem, kje in na kakšen način živi, posebej če jo poznajo samo iz pravljic.

***Divjad: življenje divjadi, naravno okolje divjadi v Sloveniji, človek in divjad.* Besedila napisali Tone Svetina ... [et al.]; uredila Janko Perat in Jože Vilfan; fotografije Marko Pogačnik ... [et al.]. Ljubljana: Mladinska knjiga: Klub Diana, 1983.**
Z imenitnimi fotografijami narave je ta knjiga utrinkov iz življenja divjadi lep prikaz slovenskega živalskega sveta, v katerem nam avtorji z besedo in sliko predstavijo tudi portret lisice. Njen življenjski prostor se z urbanizacijo širi, zato so srečevanja z lisicami v bližini človeških bivališč dokaj pogosta. Zlasti lisičje matere si v času intenzivne skrbi za svoj zarod upajo približati človeškim naseljem in plenijo po vaseh, čeprav so sicer bolj plašne narave. Od tod tudi očitek, da je lisica hladnokrvna plenilka, kar razpihuje staro zamero med njo in človekom.

Kristina Brenk: *Deklica Delfina in lisica Zvitorepka.* Srebrna račka zlata račka. Ilustrirala Marlenka Stupica. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1991 (Deteljica).
To je sodobna pravljica z okvirno zgodbo o deklici Delfini, ki neprevidno prečka cesto, doživi prometno nesrečo ter se nenadoma znajde sredi sanjskega in pravljičnega sveta. Tam sreča lisico Zvitorepko, ki ji je pripravljena delati družbo in jo spremljati vse do Delfinskega zaliva, kjer naj bi se njune poti razšle. Delfina

ves čas nekaj pogreša, a se ne more spomniti kaj, saj jo lisica Zvitorepka na poti, ki traja od ponedeljka do nedelje, ves čas moti s svojimi nenavadnimi domislicami. Njune zabavne in fantazijske dogodivščine poglabljajo nenavadno prijateljstvo med deklico in lisico, pri čemer se nam Zvitorepka razkrije kot Delfinina sanjska vodnica na poti v resničnost. Ko deklica v svojih sanjah naposled le doseže Delfinski zaliv, se prebudi iz sanjskih blodenj ter vrne v naročje svojih domačih.

***Slovenske basni in živalske pravljice*. Ilustriral Marjan Manček. Zbral in uredil Alojzij Bolhar. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005 (Zbirka Zlata ptica).**

Fran Erjavec v knjigi *Domače in tuje živali* v podobah takole razmišlja o lisici: »Lisica je med našimi gozdnimi zvermi najbolj znana in tudi najbolj razvpita. O nobeni drugi živali ne vedo ljudje toliko povedati, nobena se ne slavi v tolikih pravljicah, nobeni ni na čast zloženih toliko basni kakor baš lisici. Njena pretkanost in zvitost sta prišli v pregovor. Vsako delo, vsako stopinjo poprej premišlja in preudarja na vse strani, slepi strasti se ne uda zlepa, v največjih skušnjavah se zna zatajevati, nikoli ne izgubi zavednosti, nikdar ni v zadregi, v najhujši stiski si ve še pomagati, zvita buča je polna muh in zvijač.«
Urednik in zbiratelj Alojz Bolhar je v knjigi zbral celo vrsto basni in živalskih pravljic o lisici, ki bodo mlade in manj mlade bralce zabavale in hkrati silile k razmisleku.

Svetlana Makarovič: *Pravljice iz mačje preje*. Ilustriral Matjaž Schmidt. Ljubljana: Borec, 1980 (Kurirčkova knjižnica).

Pa se pomudimo še ob nekaterih sodobnih pravljicah, ki govorijo o lisicah. Pravljičarka Svetlana Makarovič je januarja praznovala svojo 70-letnico, njene pravljice pa so brezčasne: vedno nove generacije mladih bralcev uživajo ob dogodivščinah njenih pravljičnih junakov. Morda si ob izbrani temi lahko preberemo Take gozdne pa volčje in lisičje, cikel, v katerem bomo našli tudi tri imenitne lisičje pravljice: O strašni lisički, Lisjaček v luninem gozdu in Lisinski se zaljubi. In zakaj ne bi tega našega potepa končali kar z lisičjo zaljubljenostjo? Mladi lisjak Lisinski se po nasvetu svoje babice, košate lisice, poda na sončno jaso, vohat marjetice, da bi mu postalo toplo okrog srca. Toda Lisinski se zaman ozira po marjeticah, zato pa zagleda mlado in nadvse prikupno lisičko, ob kateri mu začne divje utripati srce.

***Zverinice iz Rezije*. Ilustrirala Ančka Gošnik Godec. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1973 (Zlata ptica).**

Malokateri narod se lahko pohvali s tako živim in raznovrstnim izborom živalskih pripovedi, kot ga predstavljajo *Zverinice iz Rezije*. Zvita lisica, vedno lačni volk, naivni zajček ali neotesana grdinica že več kot trideset let navdušujejo otroke in njihove odrasle. »Ujel in udomačil« – kot piše na knjigi – jih je dr. Milko Matičetov, ki je za nas Slovence ohranil komaj pregledno množico dragocenega pripovednega gradiva. Botra lisica nastopa v mnogih rezijanskih pravljicah – vsakič malo drugače zvita in malo drugače modra.

***Tri botre lisičice*. Ilustrirala Ančka Gošnik Godec. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2004 (Zakladi otroštva).**

Rezijanska ljudska pravljicah o treh uživaških lisicah, ki se znajo imeti lepo. Knjigo, od katere se težko odtrgamo, je bogato ilustrirala Ančka Gošnik Godec.

dodatna literatura

Boris Macdonald (ur.): *Velika enciklopedija: Sesalci*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1996.

Fran Erjavec (ponatis): *Domače in tuje živali v podobah*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1995.

Staša Tome (ur.): *Skrivnosti gozda*. Ljubljana: Prirodoslovni muzej Slovenije, 2007.

Sket s sod. (ur..): *Živalstvo Slovenije*. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije, 2003.